



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

Caput V. De Conscientia Scrupulosa.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

CAPUT V.

DE CONSCIENTIA
SCRUPULOSA.



Hæc umbra potiùs Conscientiæ dici meretur, quàm Conscientia. Sed quoniam instar horribili spectri multis in via salutis occurrere, terròremque solet incutere, operæ pretium est, larvam importunæ grassatricis breviter detrahere. Itaque scrupulus, à quo conscientia vocatur scrupulosa, est inanis quædam suspicio ex levi vel nullo fundamento proveniens, conjuncta cum anxietate animi, ac formidine, vel credulitate, quòd subsit alicubi peccatum, ubi nullum subest. Scrupulosus est, qui levi ejusmodi suspicione agitur. Porro scrupulus non solum potest esse de peccato præsentis, sed vel maximè de præterito, & futuro. De præsentis: ut si ex levissimo motivo credas, te hic & nunc illicitè sumere S. Eucharistiam. De præterito: ut si ex simili fundamento suspiceris, te consensissetentationi, non recitâsse aliquam horam &c. De futuro: ut si inaniter tibi persuadeas, te esse obligatum ad repetendam aliquam horam, ad iterandam confessionem, vel ad omittendam celebrationem sacrificij &c. Modò de scrupulorum causis, signis, ac remedijs breviter differendum. Cui placet prolixior similium tractatio, is legat Bossium *parte 3.* & egregium libellum Josephi Rossell. Carthusiani *de praxi deponendi consc.* Inveniet in illis, quidquid in hac materia poterit desiderari.

E c

A R-

ARTICULUS I.

De Causis, Signis & remedijs generalibus scrupulorum.

SUMMARIUM.

1. *Causæ scrupulorum intrinsecæ.* 2. *Et extrinsecæ.* 3. *Varia signa scrupulorum.* 4. *Afferuntur octo remedia scrupulorum generalia.*

I. **C**ausæ, siue radices scrupulorum intrinsecæ aliæ sunt ex parte animæ, aliæ ex parte corporis. Ex parte animæ sæpè est Primo inflexibilis quædam proprii iudicij tenacitas, & superba pervicacia, qua monita prudentium respuuntur, eorumque consilijs non acquiescitur. Et hæc radix est omnium periculosissima: nam difficillimè, qui ex hoc capite evadunt scrupulosi, curantur. Secundo est nimius amor sui ipsius, ex quo fit, ut quis cautelâ nimis immoderatâ fugiat quæcunque peccata metu pænæ post hanc vitam sustinenda. Hinc maxima sollicitudo, perturbatio, anxietas, & demum mille scrupuli. Tertio Ignorantia, ob quam quis nescit distinguere iudicium practicum à speculativo, tentationem à consensu, culpam, & obligationem levem à gravi &c. Ex parte verò corporis scrupulos generare solet temperamentum cum excessu melancholicum, quod est timiditatis, ac suspicionum seminarium. Deinde læsio potentiaæ imaginativæ: quando enim ista suo officio non ritè fungitur, sæpè intellectus apprehendit ut mala, & illicita, quæ talia non sunt.

II. His accedunt causæ scrupulorum extrinsecæ. Prima est Deus ipse, qui non rarò in pœnam certi peccati, præsertim superbiæ, vel ob majus bonum virtutis, & incitamentum ad perfectionem finit hominem esse scrupulis obnoxium. Secunda est malus Dæmon: hic enim, ut tædium virtutis ingeneret homini, cùmque

cúmque à multis bonis impediatur, immò in desperationem demum præcipitet, scrupulos non rarò immittit, & leves quaslibet obligationes, earúmque transgressiones immensùm exaggerat. Tertia est conversatio, & familiaritas cum scrupulosis: nam habet hoc omnis societas, ut sua sive bona sive mala reddat socijs communia. Quarta est lectio librorum, in quibus præcepta DEI, & Ecclesiæ cum nimio rigore ubique in severiorem partem exponuntur, prætermittitur interpretatio benigniori, & rationabili epikia. Huc pertinet usus Confessarij, & directoris scrupulosi: nam talis non rarò scrupulos, quibus ipse laborat, etiam conscientijs subditorum insemnat. *Lege Sayr. in Clavi. Lib. 1. cap. 14. Laym. de Consc. scrup. cap. 6. n. 1. Tambur. l. 1. in Dec. cap. 3. §. 8. n. 1.*

III. Cæterùm generale signum scrupulosi hominis est, si quis deprehendatur vel in una aliqua materia, vel in pluribus crebrò suspicari, vel timere, ne peccet, aut ne peccaverit, idque sine rationabili causa, & ubi nullum subest peccatum. Alia plura scrupulorum indicia afferunt Busenbaum *lib. 1. c. 3. Joseph. Roscellus de praxi deponendi conscientiam c. 11.* ut: si quis de rebus etiam certis, notis, & ipsi hæc hactenùs indubitatis frequenter dubitet. Si post auditum viri docti & probi consilium necdum sit animò compositò, sed alium, & alium consulat, nullius tamen monitis acquiescat. Si ex levi apparentia crebrò varietur iudicium de aliqua re v. g. de lecto, vel non lecto aliquo psalmo, versu &c. in recitatione breviarij. Si illa, quæ antea non habebat pro peccatis, modò habere incipiat. Si peccata, quæ jam semel fuit ritè confessus, identidem in confessione repetat, quasi ea prima vice non satis exposuisset, vel de illis non sufficienter doluisset &c. Si agat perturbatè, inconstanter, & cæco quodam modo in externis operibus versetur, eaque nunc intermittat, nunc iterum resumat &c. Si occurrente alicujus præcepti executione v. g. recitatione hora-

rum, ita fit anxius, atque perplexus, ut pænè reddatur ineptus & amenti similis. Si miris modis, exoticis gestibus, & extraordinaria cautela peccata, & quasvis leves imperfectiones fugiat: v.g. suspirando, percutiendo pectus, signando se cruce, in cælum suspirando.

IV. Inter generalia Scrupulorum remedia Primum, & omnium præsentissimum, immò maximè necessarium est, ut scrupulosus, si liberari ab hac sua miseria velit, se penitèns subjiciat directioni, & consilio Confessarij, vel alterius viri docti, & probi paratus illius monitis atque judicio profusè acquiescere. Nam si aliter sit animò comparatus, & Confessario non verè obediat in operando, nec conetur obedire, omnis alia opera frustra in eo curando consumitur. Et ideò dixit Valent. apud Tambur. ubi supra, hoc primum remedium continere omnia remedia scrupulorum. Quod vel maximè verum est, quando scrupulositas ex prima radice, quam in num. I. attulimus, fuit exorta: nam frangi ante omnia debet proprij judicij pervicacia, quod fieri non potest, nisi quis alieno judicio se totum in operando subjiciat. Hoc autem factò, cætera remedia suam efficaciam facillimè exerunt. Neque existimet scrupulosus, se versari in periculo peccandi, dum contra suum judicium in omnibus sequitur judicium alterius: debet enim credere certissimè, Confessarij, vel alterius viri probi & docti consilium respectu scrupulosi facere sententiam probabilem: immò opinionem Confessarij ex se minùs probabilem in concursu scrupuli, & respectu scrupulosi ob pericula, quæ secum trahunt scrupuli, fieri probabiliorem, ac securiorem: ergo licitè, honestè, & citra ullum periculum peccandi formaliter, relicto proprio judicio, & contra scrupulum se sententiæ Confessarij in operando conformat.

Secundum remedium est obstare principijs, & scrupulum, quam-

quamprimùm se menti insinuat, instar impuræ tentationis repellere, & conversis ad alia objecta cogitationibus, animosè contemnere: nam & hîc est in mora periculum: & quantô diutiùs cogitandô volvitur scrupulus, tantô magis invalescit, & imprimitur animo: ex quo fit, ut deinceps difficiliùs expellatur. Expediit proinde, scrupulosum nunquam vacare à negotijs, ne scrupulos ruminandi, & examinandi tempus suppetat. Laym. *loc. cit. n. 2.*

Tertium est operari contra scrupulum: hoc enim non modò licitum, sed etiam laudabile, immò quandôque necessarium esse, docent communiter DD. Sayr. *loc. cit. n. 1.* Th. Sanchez. 1. *Dec. cap. 10. à n. 80.* & alij passim. Atque id quidem licitum est: quia cum scrupulo, qui vel nullo, vel levi solùm fundamento nititur, stat optimè dictamen certum conscientiæ de honestate actionis illi oppositæ. Est laudabile: quia omnes sapientes judicant, inanes ejusmodi, ac frivolas dubitationes esse penitus extirpandas: quod expeditissimè fit, dum agendô contrarium illis obviam itur. Est insuper necessarium: quia sæpè contingit, ut scrupuloso grave damnum ex suis anxietatibus, & perplexitatibus immineat, si non agat contra illas. Itaque si scrupulus dicitur, repetendam esse confessionem, eò quòd aliquam circumstantiam omiseris, noli repetere. Si dicitur, exspuendô in terram te peccare, exspue sæpiùs de industria.

Quartum est, ut scrupulosus sibi proponat exemplum aliorum hominum proborum, sibi que persuadeat, eorum vitam, agendique consuetudinem posse cæteris esse vivendi regulam. Quare quod illi agunt sine formidine peccati, vel licitè posse agi existimant, à se quoque posse licitè agi arbitretur. Sylvester verbo *Scrupulus q. 4.* Laym. *loc. cit.* Quòd si scrupulosus sit vir doctus, etiam se ipsum sibi repræsentet, qualem se nempe gereret,

si de simili casu consuleretur ab alijs, & consilium, quod daret se consulentibus, sequatur ipse. nam frequenter contingit, ut ejusmodi viri sint alijs clementes, ac lenes, sibi ipsis verò nimium rigidi.

Quintum est, ut, quando dubitat scrupulosus, an id, quo angitur, sit scrupulus, vel verum dubium? judicet, esse merum scrupulum. Habet enim hoc præsumendi, ac judicandi sufficiens fundamentum, quòd sciat, se esse scrupulosum; ergo jam habet opinionem probabilem, vexari se solùm scrupulo: atqui illam opinionem licitè sequitur; ergo licitè credit, id non esse verum dubium, sed scrupulum, atque ut talem à se prudenter deponi. Bonac. *Disp. 2. de pecc. q. 4. pu. 8. n. 3.*

Sextum est, ut, quando scrupulosus est talis ex causa naturali, ejusmodi causa tollatur. Nam causâ sublatâ tollitur effectus. Unde si scrupulositas fuit orta ex complexione melancholica, vel abundantia humorum, sumat pharmaca, utatur honestis recreationibus, & consortio hilarium amicorum; caveat tamen societatem scrupulosorum, ne magis inficiatur. Sylvester *q. 4.* Bonac. *loc. cit.* Tambur. *n. 11.*

Septimum est, ut de æterna beatitudine, de bonitate, de misericordia, & amabilitate DEI frequenter discurrat, ac meditetur, aliisque similibus occupetur, quæ cum ad fiduciam in Deo colloendam, tum ad tranquillitatem animi conducunt. Illa autem, quæ terrorem incutiunt, metumve ingerunt v. g. extremi judicij, vel inferni, penitens & legere & meditari omittat. Similiter à lectione Authorum rigidiorum prorsus abstineat.

Octavum est crebra oratio cum ipsius scrupulosi, tum aliorum pro ipso, ut Deus, qui lux est, & fons omnis sapientiæ, illustret gratiæ suæ radijs caligantem intellectum, & funestas scrupulorum tenebras, ab ipso Dæmone, fortè inductas, dispellere dignetur

ARTI.

ARTICULUS II.

*De remedijs particularibus, & Confessario
scrupulosorum.*

SUMMARIUM.

- I. *Quomodo curandi sint scrupuli de consensu tentationibus præstito ? 2. Quomodo scrupuli de confessionibus præteritis ? 3. Quomodo scrupuli de recitatione Breviarij ? 4. 5. 6. Monita ad Confessarium Scrupulosi. 7. Quomodo tractare oporteat scrupulosos laxæ conscientia ?*

I. **Q**uidam anguntur plurimum ex dubitatione, an alicui tentationi v. g. blasphemia, infidelitatis, impudicitia &c. Consenferint, atque adeo mortaliter peccaverint ? Tales, si sint timorata conscientia, & ob merum offendendi Deum patiantur scrupulos, debent judicare, atque præsumere, quod non consenserint. Ita præcipiunt communiter DD. Ratio est : quia scrupulosus nunquam debet judicare, se peccasse mortaliter, nisi id certo etiam sine ulteriori examine videat. Laym. ubi supra. Tambur. n. 7. & alij. Nam peccata mortalia sunt seipsis tam manifesta timoratis conscientijs, ut ea primo statim aspectu deprehendant : atqui in casu nostro scrupulosus non videt certo, se peccasse mortaliter ; ergo non debet hoc judicare. Oportet proinde scrupulosum ab omni sui examine circa assensum tentationibus præstitum abstinere : quia non est sufficiens ad rationes, quæ fortè occurrunt, debite expendendas, eò quod etiam maximè leves ac frivolæ ipsi appareant gravissimæ, & quantò accuratiùs pergit omnia discutere, tantò profundius alijs atque alijs anxietatibus implicetur. Castrop. p. 2. n. 2. Illung tr. 1. disp. 1. a. 5. n. 3.

II. Alije contra molestissimè vexantur propter confessiones præteritas, putantque, se nunquam rectè, atque integrè fuisse confessos :

confessos: vel quòd numerum, aut circumstantias peccatorum non satis explicaverint; vel quòd non sufficienter de peccatis doluerint, eaque emendandi proposito efficacem non elicuerint. Hinc omnes illas confessiones volunt repetere novásque generales de tota vita instituire. Hujus generis scrupulosus confessiones præteritas nullo modo debet repetere, aut confessionem generalem instituire; sed certò credete, quòd rite fuerit confessus, quando ad hoc vel ex suo, vel Confessarij probabili judicio visus est mediocrem saltem diligentiam adhibuisse. Ita DD. citati, & alij passim. Ratio est: quia non minùs à præcepto confessionis excusat manifestum periculum magni mali, vel grave incommodum alioquin obligatos, quàm ab alijs præceptis: ergo tametsi scrupulosus antecederet fortè non implevisset præceptum confessionis vel tacendò aliquam circumstantiam, vel non satis dolendò &c. ab illo per repetitionem earum confessionum implendo excusatur propter gravia incommoda, magnasque anxietates exinde de novo secuturas. nam fac, scrupulosus confessiones priores repetere, vel generalem instituire, dubitabit de hac novissima confessione iterum, & angetur scrupulis, an & ipsa sit facta cum sufficienti dolore, debito examine &c. atque adeò in novum labyrinthum priori intricatiorem conijcietur. Castrop. n. 4. Illung. loc. cit. Tambur. n. 8. Et ideò rectè dixit Emmanuel Saa verbo *dubium* n. 5. Scrupulosum non teneri fateri, nisi quæ potest jurare & fuisse peccata mortalia, & se nunquam fuisse confessum.

III. Sunt præterea quàm plurimi, qui graves patiuntur scrupulos in recitando Breviario, ac proferenda forma Sacramentorum: dum existimant, se absque debita intentione, vel attentione recitasse, verba protulisse, vel ea non integrè protulisse, &c. Hinc nullus apud eos finis de novo recitandi, & pronuntiandi.

Qui

Qui ita sunt constituti, debent & ipsi unicè sequi consilium viri docti, & probi, & quidquid hic judicat ad implendum præceptum sufficere, fideliter amplecti: nam ipsi in scrupulorum tenebris non sunt apti, ut, quid agendum, vel non agendum sit, perspiciant. Ab alio proinde se regi ac duci instar cæcorum sinant, necesse est. Non credant, se quidquam omisisse in recitatione Breviarij, licet non penitus certi sint de aliqua hora, vel psalmo recitato, modò sibi sint conscij de sua consuetudine horas aliàs integrè recitandi. Accedit, quòd ejusmodi homines hoc ipsum magnò studiò sollicitè caveant, ne, dum recitant, quid omittant. quomodo ergo est credibile, eos quidquam omisisse? Ad intentionem quod attingit, sibi persuadeant, satis esse virtualem, vel exercitam: qualis est, dum Breviarium in manus accipiunt, & recitare incepturi cruce se signant, ita dispositi, ut interrogati, quid hîc & nunc agere vellent? responderent, se obligationi recitandi horas velle satisfacere. Clariff. P. Paulus hîc §. 2. n. 11. Cæterùm distractiones inter recitandum non existiment graviter obesse, nisi cum plena advertentia, datâque operâ mentem ad alia diverterint. Ita citati.

§. IV. Confessarius ante omnia adhibere debet diligentiam, ut cognoscat, an & in quibus suis pœnitens sit verè scrupulosus. nam prima medici cura est, nôsse & morbum, & statum morbi in ægrotante, atqui Confessarius respectu scrupulosi se habet ut medicus; ergo. Id autem non difficulter cognoscet ex signis Scrupulorum, quæ supra attulimus. Deinde exigat à scrupuloso, ut spondeat, se velle stare in omnibus judiciò sui Confessarij, ejusque consilijs penitissimè obsequi. nam secus lavabit Æthiopem, & omnem medelam applicabit incassum. Obtenta hac asseratione curet, ut scrupulosus remedia hætenùs præscripta deducat in praxin. Et ideò seriò illi inculcet obligationem agendi

Ff

contra

contra scrupulos, eosque deponendi ex iudicio Confessarij, propter gravissima damna, quæ tam salutis animæ, quam corporis solent accersere scrupuli. Consulatur cordatè, & citra hæsitationem resolutè. nam alioquin etiam pœnitens animadvertens eam Confessarij fluctuationem in parendo hæsitabit. Monet præterea Tambur. n. 16. ne consilij sui rationes, ac motiva scrupuloso regulariter manifestet, cùm constet experienciã, majores inde scrupulos ejusmodi hominibus advenire: quippe, qui difficillimè à rationum sibi datarum examine, cui tamen pares non sunt, solent abstinere.

V. Præterea dubia explicet in meliorem partem, atque in favorem ipsius scrupulosi, veluti suadent Th. Sanchez. 1. Dec. c. 10. n. 84. Bonac. ubi suprã. Tambur n. 14. & alij. Ratio est: quia contra scrupulum, qui levissimò nixus fundamentò omnia in majus extollit, stat præsumptio, atque adeò contra ipsum debet judicari in favorem scrupulosi possidentis suam libertatem; quia ejus conditio est melior, non minùs, quàm in dubio. Hinc si scrupulosus dubitet, an peccaverit, vel peccatum commissum fuerit confessus? nec permittat eum ulteriùs examinare conscientiam; nec ejusmodi peccata dubia confiteri. Quòd si scrupulosus credat credulitate quantumvis levi, se non commisisse aliquod peccatum &c. habeat pro certo, illum non commisisse; quia hujusmodi credulitas in scrupuloso æquivalet certitudini morali. Bonac. loc. cit. Minutiores quoque interrogationes, & quæ fortè in alijs pœnitentibus ad dignoscendas peccatorum species forent necessariæ, prætermittat. Tambur. cit.

VI. Persuadeat scrupuloso, ut nihil habeat pro peccato mortali, nisi certissimè sciat esse tale, sive agatur de peccato præterito, sive de futuro; immò nisi audeat jurare, esse peccatum mortale, illudve commisisse. Quin etiam quandoque
scrup.

scrupulis nimis absorpto non credat, tamen paratus foret jurare, se commisisse, vel non fuisse confessum: quia compertum est, ejusmodi homines tam esse obstinatos, ut auderent jurare, dummodò Confessarius permetteret confessionem priorem repetere: quod facere nequiquam debet, licet rogetur importunissimè. Bossius *p. 3. tit. 1. §. 54. à. num. 2078.* qui, quod hìc dictum de mortalibus, etiam extendit ad peccata venialia. Non sinat illum multa loqui de suis scrupulis, & si velit eos etiam extra confessionem proponere consilij capiendi gratiâ, discursum abrumpat, ac sermonem avertat aliò. Quin immò conantem suas dubitationes aperire debet quandoque asperè reprehendere, & ne aperiat, vel confiteatur, deterrere: nam oportet hìc uti medijs non modò dulcibus, sed etiam amaris. Bonac. ubi suprà.

VII. Cæterum nonnulli sunt scrupulosi laxæ conscientiæ, & solum anxij de peccatis commissis, an nempe illa ritè fuerint confessi? de committendis autem incurij, immò ad illa faciles. Tales, ut videtur Sylvestro verbo *scrupulus*, sunt æternæ damnationi propinqui. Et quidem ejusmodi difficulter curantur. Neque aliud ferè remedium pro illis suppetere videtur, quàm ut à Confessario ad DEI timorem, ad crebras confessiones, ac communionem adducantur. Tambur. *n. 17.* Nihilominus, si sint verè scrupulosi, non debent tractari severè, ut alij pœnitentes in peccata effrænes; sed possunt cum eis remedia hætenus præscripta benevolè, & prout prudentia dictaverit, discretè communicari: Bonac. cit. & alij passim. secus enim, si habeantur asperiùs, facile propter molestiam, quam in sui correctione percipiunt, & propter laxitatem conscientiæ, qua laborant, omnem Confessarij curationem (ut dicit Tamburinus) diffugient, peribuntque.